

Nog een paar fraaie bremrapen komen in ons land niet al te zeldzaam voor, nl. de walstroobremraap (de algemeenste) en de groote bremraap. Deze laatste heeft den naam gegeven aan het gansche geslacht, want hij woekert op brem en vormt een zeer dik, raapachtig, opgezwollen onderaardsch deel. Het is tevens de grootste der broederen, hij kan zoo lang worden als een kindervandelstok. Prachtexemplaren groeien er te...., doch neen, laat ik niemand het genot van het zoeken en het vinden ontrooven.

Suchest treu, so findest du!

Misschien vindt ge dan ook den hennepvreter en den blauwen bremraap, nog twee leden der familie, doch uiterst zeldzaam.

Tot slot vermeld ik nog even, dat, naar men mij heeft verzekerd, er tegenwoordig zaad te krijgen is van een orobanche, die op klimop parasiteert. Men zaait dit uit op de met deze plant begroeide randen en ziet na eenigen tijd een paar maanden de fraaie bremrapen in bloei tusschen de donkere klimopbladen.

Amsterdam.

L. DORSMAN Cz.

BOTANISCHE AANTEKENINGEN.

V. *Rumex Salicifolius* Weinman.

EBBEN wij in vorige aantekeningen gewezen op enkele inlandsche Zuringen, thans vestigen wij de aandacht op een nieuweling voor onze flora, — niet een of anderen bastaard tusschen verwante soorten of bastaarden, zooals ook nog wel te vinden zijn, maar een goede soort, in 1909 door ons te Schiedam waargenomen.

Schiedam, op botanisch gebied nog zoo weinig bekend, en misschien toch zoo interessant. Want wel vreemde vondsten zijn ons bekend. Van betrouwbare personen hebben wij ex. gezien van *Tulipa silvestris* L. en *Anemone ranunculoides* L. in de omgeving van deze stad gevonden, terwijl ook *Circaea lutetiana* L., in deze streek slechts bekend van den Haag, Rotterdam en Dordrecht (tuin) ons vreemd deed opkijken, toen wij haar aan een slootkant zagen.

't Was een onzer kennissen, die ons verleden jaar naar Schiedam bracht voor eenige aanvoerplanten, die hij ons toonde. Het bewuste terreintje was spoedig afgezocht en leverde niets bijzonders op, hoewel wij niet ver daar vandaan een overwachte vondst deden in *Triticum Caninum* L., die daar in enkele ex. onder laag geboomte voorkwam. Daar we nu toch eenmaal in Schiedam waren, besloten wij maar eens verder te gaan, en al zoekende kwamen wij op een open terrein, waar enkele hoog opschietende *Melilotus*-, *Artemisia*- en *Chenopodium*soorten al dadelijk het vermoeden opwekten, dat daar meer belangrijks zou groeien. En onze verwachting kwam wel uit: In de eerste plaats trok een groot aantal *Plantago arenaria* onze aandacht. Waren de kleinste nog geen dM. hoog, er stonden ook enkele reuzen van meer dan een halven meter. Vlug uitgekeken naar *Plantago Cynops* en *Pl. Psyllium*, en jawel, de eerste kwam in twee ex. voor, maar de laatste alweer niet. En toch hopen wij haar ook nog eens aan te treffen. De meer gewone pothoofdplanten ontbraken

natuurlijk niet: *Vaccaria Segetalis* Garcke, *Vicia Pannonica* Jacq, *Camelina microcarpa* Andrzej, *Potentilla intermedia* L., *Medicago falcata* L., *B. angustifoliolata* Vuyck, etc. Zij waren verspreid over het geheele terrein, maar één plekje spande de kroon, een hoekje van ongeveer eenige vierkante Meters, met zand bedekt.

Enkele *Artemisia*s — vulgaris — stonden hier meterhoog, en daartusschen vertoonde zich een Zuring van zoo ongemeen voorkomen, dat zij al van verre onze opmerkzaamheid tot zich trok.

Het bijzondere n.l. was de eigenaardige kleur der bladen, lichtgroen, en als met een waslaag overtrokken. Vlug gingen eenige ex. in onze bus, vergezeld van eenig vreemde *Artemisia*'s en een *Carduus acanthoides* L.

Thuis konden wij met de *Artemisia* niet best overweg; ze bleek ons later *Art. Tournefortiana* Reich te wezen, een plant, die in de meeste flora's stiefmoederlijk behandeld wordt, zoodat de beschrijving daarin op eenige andere soorten eveneens zou kunnen passen, omdat de meeste flora's zich met enkele woorden van de plant afmaken en niet één op de groote afwijking in bloeiwijze wijst. Wel leest men soms van een »Smalle, dichte, bebladerde pluim,« maar wie, die *Artemisia*'s kent, krijgt bij deze woorden den indruk van een aar? Stelt u voor een aantal aartjes van 4 á 5 cM. stijf tegen den stengel aangedrukt, zoodat de plant uit de verte den indruk maakt van een reseda, en noem dan zoo'n plant een pluimalsem! En mocht de plant in zijn vaderland (Kaukasus, Armenië en Thibet) een flinkere pluim bezitten, dan dienden de flora's op zulke afwijkingen te wijzen, te meer waar onze vorm meer hier voorkomt, zooals Dr. Vuyck, de ontdekker dezer soort te Bennekom, ons schreef.

De *Rumex* konden wij dadelijk thuisbrengen, dank zij een voor jaren toevalligerwijze in onze handen gekomen boek: »Third Annual Report« van den »Missouri Botanical Garden« 1892, waarin o.a. een overzicht voorkomt van Noordamerikaansche *Rumices*, met behulp waarvan wij onzen Schiedammer determineerden als *Rumex Salicifolius* Weinman.

De plant behoort tot de afdeeling *Lapathum*, en heeft dus tweeslachtige bloemen. Hoogte 50—100 cM; stengel rechtopstaand of opstijgend; bladen zelden grooter dan 2½ bij 15 cM., lancetvormig, vaak sikkelvormig (vooral aan gedroogde ex. goed te zien) vaak grootste breedte iets boven het midden. Bladen aan beide einden versmald, gesteeld, steel tot 2 cM. Kleur der bladen lichtgroen, als met een waslaag overtrokken.

Bloeiwijze weinig bebladerd, vrij stijf.

Vruchtkleppen driehoekig, klein, bij onze ex. 3 bij 3 mM., aan onze ex. gaafrandig en alle 3 met een knobbel.

In Amerika is de plant niet zeldzaam; in Europa, voor zoover ons bekend, nog nooit waargenomen, maar wel weer in Azië. De *Flora Rossica* van Ledebour geeft haar n.l. op voor Siberië, en een var. *B. angustifolius* voor het eiland Sitcha. Waar een bekend botanicus ons schreef, dat hij de plant in geen zijner werken kon vinden, zij hier nog vermeld, dat een beschrijving voorkomt in de mooie Amerikaansche *Flora* van Britton and Brown; verder nog in De Candolle Prodr. XIV pag. 47 en *Flora* 1821 pag. 28.

Tot slot zij bemerkt, dat de soort in haar voornaamste kenmerken zeer variabel schijnt. Zoo zijn in Amerika waargenomen ex. met getande vruchtkleppen; met vruchtkleppen bijna geheel verborgen onder de 3 groote knobbels, met vruchtkleppen, waarvan één een knobbel draagt. Zoo ook ex. met breede en smalle bladeren. In hoeverre dit variëteiten zijn of bastaarden, laten wij in het midden. Wij zijn al blijde, dat wij onze plant hebben kunnen thuisbrengen en willen er nog even voor waarschuwen, dat twee nauw verwante soorten: *Rumex Floridanus* Meissner en *Rumex altissimus* Wood eveneens zulke eigenaardige bladeren hebben.

Bij ons laatste bezoek, op het eind van September bleek ons, hoe diep deze Zuringen in den grond zitten. Wij hadden n.l. eenige jonge ex. laten staan, maar daar wij zagen dat het terrein spoedig bebouwd zou zijn, besloten wij ze uit te graven en over te planten. Het

kleinste ex. was echter onder den grond langer, dan er boven, en het was voor ons niet mogelijk ze te verplaatsen. Al onze hoop bleef gevestigd op rijp zaad, dat wij verzameld hadden, maar hoewel met bijzondere zorg gezaaid, is het niet opgekomen. Mochten wij nog verdere waarnemingen kunnen doen, dan hopen wij die kort mede te deelen.

Rotterdam, Juni 1910.
Snellinckstr. 10a.

JANSEN en WACHTER.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

LITERATUUROVERZICHT.

Man muss die Natur bei ihrer Arbeit belauschen,
und... dan versuchen es ebenso zu machen."

DR. DEKKER, *Lebensrätzel*.

Een mooi voorbeeld geeft Duitschland ons in betrekking met *natuurbescherming*. Het weekblad »Die Gefiederte Welt« van 28 April geeft er ons een mededeeling over: De bond tot behoud van natuurmonumenten heeft besloten een reeks van premies aan houtvesters, jagers en jachtopzichters uit te loven voor verdienstelijke praestaties op 't gebied van natuurbescherming, en in 't bijzonder voor het sparen van zeldzame vogels en hunne jongen. Dat is heel wat beter dan het inferieure systeem van premies uitloven voor afgesneden pooten van door jagers buitgemaakte dieren, om daarmee te bewijzen, hoe men uit bekrompenheid en egoïsme weer flink heeft medegewerkt, om mooie dieren uit onze fauna te laten verdwijnen. Als natuurmonumenten in dit plan worden beschouwd: de steenarend, de zee- en de vischarend, de schreeuwarend, de lammergier, de witkop- en de monniksgier, de Uhm, de slechtvalk, het smelleken en de boomvalk, de dwerghavik, de milaan, de ruigpootbuisard, de raaf, de ijsvogel, de waterspreeuw, de kraan, de zwarte ooievaar, de aalscholver, de zilver- edel- blauwe reiger, de lepelaar, roerdomp en scharrelaar.

Tevens gaat er aan alle jagers en natuurvrienden van Duitschland en Oostenrijk de innige wensch rond, om den bond door verdere stappen op dezen weg te ondersteunen.

Dat is wat anders, dan het optreden van onze Heidemaatschappij en Zoetwatervisscherij-vereeniging tegen aalscholvers en reigers! en het zwaarwichtig uitcijferen of ijsvogels ook wel eens visschen zouden eten, die menschen óók lusten!

Zou Nederland dit voorgaan niet eens kunnen volgen? Waarom ziet men in ons land ook nergens *zwaluwkastjes* (voor kolonies te krijgen en voor afzonderlijke nesten) aangebracht voor het nestelen van de Nederl. soorten? Ze zijn te krijgen bij *Bunnemann* te Adelehsen bei Göttingen (Provincie Hannover) waar prospectus met illustraties en prijzen te krijg is. Amerika doet dit al weer lang met de sierlijke zwaluwhuisjes voor de purperzwaluwen, waarvan telkens photo's te zien zijn, met bevolking en al, in het *zéér mooie Amerikaansche Ornithologisch 2-maandelijks tijdschrift Bird-Lore* (vele mooie photo's naar de wilde natuur, en gekleurde platen geeft dit tijdschrift voor een dollar per jaar). Uitgever *Frank Chapman* voor de »Audubon Societies« te New York.

Eenige weken geleden ontving ik een zeer interessant pas verschenen boek van den bekenden psychobioloog *Dr. Lokolowsky*, n.l. *Genossenschaftsleben der Säugetiere*, Leipzig Weigel f 3.—. De schrijver onderwerpt den gezelligheidsdrang der zoogdieren aan een kritische beoordeeling en probeert de oorzaken te vinden, die het gezelschapsverband veroorzaakt hebben. Zijn boek probeert de dierlijke psyche op biologischen grondslag na te gaan.

Bartels: Auf frischer Tat. Beobachtungen aus der niederen Tierwelt in Bilderserien nach Naturaufnahmen 1 Sammlg. 15 seriën m. 71 Abb. Stuttgart 3.80 MK. is een zeer mooi, nog weinig voorgekomen plaatwerk, dat door zijn seriën als 't ware als een bioscoop werkt. Over de biologie der insecten kwamen kortelings 2 zeer aardige populaire boekjes uit: *Aus dem Leben der Käfer von Prof. Sajó* (schrijver van het aardige *Krieg und Frieden im Ameisenstaat*). Thomas Leipzig (voor abonnés op »Natur« een cadeau) en *Ein Blick ins Käferleben von Fabre*, beide à 1 Mk.

Voor zomerreizigers is wel een van de allermooiste boeken van Zwitsersche planten voor niet al te hoogen prijs *Familiar Swiss Flowers*, figured and described by *Prof. Hulme*, Cassell & Co, met 100' fijne gekleurde platen f 5.70. Ik vind dit een van de meest aanbevelenswaardige elegante boeken voor natuurbewonderende touristen, die zich, toch niet de moeite